

За результатами огляду та аналізу запропонованих законопроектів щодо кримінальної розвідки можна дійти висновку, що за своєю формою та змістом кримінальна розвідка та оперативно-розшукова діяльність суттєво не відрізняються, адже виконують ідентичні завдання, здійснюються тотожними методами й базуються на тотожних принципах. Також спостерігається, що запропоновані документи містять багато недопрацювань, зокрема деякі норми суперечать КПК України, багато термінів потребують чіткого тлумачення, виникають питання щодо практичної реалізації норм.

На нашу думку, в Україні є наявні власні теоретичні підвалини та значний практичний потенціал для зміцнення нашого власного системного підходу до здійснення оперативно-розшукової діяльності. Та замість того, щоб пристосовуватись до підходів інших держав, нам необхідно зберігати і розвивати власний підхід, що є широким полем для подальших наукових досліджень. Потрібно зосередити зусилля на розробці сучасної концепції регулювання та здійснення оперативно-розшукової діяльності, яку відобразити у відповідному законодавчому акті, який би враховував усі сучасні суспільні та правові вимоги, зміни, виклики та загрози.

*Назаренко Роман,
старший викладач,
Національна академія Служби безпеки України*

РЕЛІГІЙНА ОБІЗНАНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВІДУВАЛЬНОЇ АНАЛІТИКИ В ОПЕРАЦІЯХ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ

В умовах гібридних протистоянь та зростаючої глобальної турбулентності релігійні й культурні чинники набули помітного значення. У конфліктах XXI століття релігійна ідентичність дедалі частіше відіграє зовсім не маргінальну роль, а навпаки — виступає основою внутрішньої мобілізації суспільства та невід'ємною частиною стратегічних комунікацій. Ігнорування релігійного чи культурного компоненту призводить до глибоких аналітичних прорахунків, завдають суттєвих репутаційних втрат, та подекуди вартують навіть політичної суб'єктності. Розвідувальні та аналітичні підходи, що ґрунтуються виключно на секуляризованих парадигмах, часто виявляються недостатніми для повноцінного та глибинного розуміння мотивацій, моделей поведінки та рівня загроз у контекстах, де релігія продовжує відігравати системоутворюючу роль у суспільному житті.

Зосередженість на «більш прикладних» та «звичних» підходах в оперативній діяльності (цифрові технології, електронний моніторинг, перехоплення окремих видів комунікацій) — нерідко витісняє потребу осмислення культурних особливостей, релігійних уявлень, історичної пам'яті та символічної мови. У результаті аналітичні оцінки стають

спрощеними, позбавленими контекстуальної точності. Це, у свою чергу, суттєво ускладнює ідентифікацію та виявлення нетипових та непрямих форм радикалізації, а також знижує ефективність прогнозування поведінки тих чи інших осіб (або груп осіб), що діють поза межами *секулярної* логіки.

У прикладному вимірі це означає, що цілі групи аналітиків можуть помилково трактувати або ж недооцінити вплив релігійних та моральних авторитетів у суспільствах та хибно інтерпретувати терміни, які мають глибоко вкорінене богословське значення. До прикладу, брак таких компетенцій особливо яскраво проявився під час міжнародних інтервенцій в Іраку та Афганістані, коли незнання внутрішньорелігійної диференціації — зокрема між шиїтськими й сунітськими спільнотами, а також між поміркованими традиціоналістами і радикальними салафітами — призводило до стратегічних прорахунків, посилення внутрішнього спротиву, дестабілізації безпекової ситуації та ескалації радикалізму.

Відтак, інтеграція та посилення релігійної обізнаності та фаховості у структури аналітичної діяльності безпекового сектору може реалізовуватись через кілька взаємодоповнюючих напрямів:

- Шляхом запровадження спеціалізованих навчальних курсів для розвідувальних і аналітичних підрозділів, що охоплюють базові знання з релігієзнавства, теології, філософії, регіональної культури та символічної чи «сакральної» комунікації;

- Шляхом формування міждисциплінарних груп, які об'єднують аналітиків, релігієзнавців, культурологів, орієнталістів задля комплексного вивчення та осмислення необхідного для аналізу середовища;

- Шляхом створення постійно діючих механізмів експертної підтримки при плануванні операцій у релігійно чутливих регіонах.

У більш широкому контексті релігійна обізнаність функціонує як захисний механізм від інтелектуального спрощення, шаблонного мислення та редукціоністських аналітичних підходів, що здатні спотворити розуміння динаміки подій і зумовити критичні прорахунки в умовах нестабільності. Лише глибока орієнтація в релігійних парадигмах, символічних системах і значеннях культурно-зумовленої поведінки дозволяє здійснювати не лише точну оцінку ситуації, а й зберігати стратегічну гнучкість у процесі прогнозування. Ба більше, сприяє побудові більш точних моделей, прогнозів, сценаріїв і дозволяє ефективніше конструювати контрнаративи у відповідь на ті чи інші ідеологічні виклики, що постають перед державою. Її зміст виходить далеко за межі базових знань про конфесійні системи чи релігійні практики — вона включає здатність розуміти, яким чином релігійна формує соціальні структури. А це, у свою чергу, є фундаментально важливо адже це розуміння суттєвим чином визначає та впливає на моральні орієнтири як цілого суспільства, так і окремого громадянина.

Саме ця глибина розуміння пояснює, чому в одних випадках релігійні спільноти мобілізуються до збройного опору, а в інших — до форм молитовного чи духовного ненасильницького спротиву. Відтак, у цьому сенсі, релігієзнавство та теологія виходять за межі академічного дискурсу, перетворюючись на інструмент прикладного значення в контексті національної безпеки.

Таким чином, розвідувальна аналітика, що не враховує релігійно-культурного контексту, не лише обмежена в точності, але й потенційно небезпечна для оперативного планування. Для підвищення ефективності діяльності сектору безпеки в таких регіонах, як Близький Схід, Північна Африка чи навіть частина Південної та Східної Європи, необхідною умовою стає залучення фахівців зі сходознавства, релігієзнавства та регіональних студій до аналітичних процесів.

*Труняков Олег,
відділ розвідки департаменту планування застосування
головного управління Національної гвардії України*

*Кузьменко Павло,
Київський інститут Національної гвардії України*

РОЗВИТОК ПІДРОЗДІЛІВ РОЗВІДКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ВОЄННОГО

З початком повномасштабної агресії Російської Федерації проти України у 2022 році Національна гвардія України (НГУ) стала ключовим елементом системи національної безпеки. Підрозділи розвідки НГУ відіграли важливу роль у забезпеченні оперативної інформації для прийняття рішень, планування та проведення бойових операцій. Умови воєнного стану вимагали від розвідувальних підрозділів адаптації до нових викликів, впровадження сучасних технологій та тісної взаємодії з іншими складовими сектору безпеки і оборони МВС України.

Еволюція розвідувальних підрозділів НГУ.

Після відновлення діяльності Національної гвардії України у 2014 році, в умовах зростаючої загрози з боку Російської Федерації, розвідувальні підрозділи груп, здатних здійснювати розвідку у зоні проведення антитерористичної операції (АТО), проводили спостереження за противником, виявляли диверсійно-розвідувальні групи та передавати дані для бойових підрозділів. Почали формуватися з урахуванням досвіду бойових дій на сході України. Первинною метою було створення оперативно спроможних.